

УДК 811.511(076)

DOI 10.58423/2786-6726/2023-1-26-43

Beregszászi Anikó, Dudics Lakatos Katalin, Hires-László Kornélia, Pösze Andrea

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola első évfolyamos hallgatóinak körében végzett szövegértési kompetenciavizsgálat eredményeiből

1. Bevezetés

A kárpátaljai magyar nyelvű oktatás helyzetéről, létéről, a létét fenyegető intézkedésekről több tanulmányból is tájékozódhattak az érdeklődők. Arról is sokszor esett szó, hogy a kárpátaljai magyar szülők egy része az ukrainai nyelv- és oktatáspolitikai döntések hatására úgy dönt, hogy ukrán tannyelvű iskolába írattja gyermekét (Molnár 2009, 122–127. o., 2010, 53–63. o.; Séra 2009, 154–157. o., 2010, 161–185. o. stb.). A képzések színvonalának, hatékonyságának mérésére éppen ezek miatt jóval kevesebb figyelem irányult. Történtek ugyan az anyanyelv- oktatás hatékonyságát érintő vizsgálatok (Beregszászi – Márku, 2003, 179–207. o.; Lakatos 2010.), a szövegértési kompetencia széles körű mérése azonban kimaradt ezek közül. A kivételek közé sorolható Ferenc Viktória (2014) kutatási beszámolója.

2. A kárpátaljai magyar oktatási intézményeket érintő hatékonysági vizsgálatokról

Ahogy Beregszászi Anikó és Cserniczkó István tanulmányukban írják, a kárpátaljai magyar oktatás jövője kétségtelenül ki van szolgáltatva az ukrainai oktatáspolitikai eseményeknek, ám nem csak ezek az intézkedések befolyásolják az intézményhálózat jövőjét, hanem a magyar nyelven oktató intézményekben folyó képzés hitelessége, presztízse. Ez pedig nagymértékben függ attól, milyen színvonalú képzést nyújtanak ezek az intézmények (Beregszászi – Cserniczkó, 2021, 53). „Hiába őrizzük meg és fejlesztjük ugyanis a magyar nyelvű oktatási rendszert Kárpátalján, ha az ott szerzett tudás nem versenyképes, s ha az oktatás alacsony színvonalra miatt iskoláink nem a társadalmi egyenlőtlenségek kiegyenlítését, hanem konzerválását és újratermelését segítik. Az oktatás színvonalának felmérése és biztosítása azonban csak úgy lehetséges, ha eredményeit folyamatosan mérjük, és lehetőség szerint összevetjük egyrészt az ukrainai, másrészt például a magyarországi hasonló intézmények eredményeivel. Nem engedhetjük meg magunknak, hogy az iskolát választó szülőnek a „magyar nyelvű

vagy minőségi oktatás” dilemmájával kelljen szembenéznie. Fontos feladat, hogy a vagy kötőszó helyén az és álljon” (Beregszászi – Csernicskó, 2021, 53).

A mérések ezért elengedhetetlenek. Az ukrainai köponti, független tudásmérés (ami egyben jelenti az érettségi vizsgát, illetve a felsőoktatásba való felvételit) lehetőséget biztosít arra, hogy az országos átlaggal összevessük a kárpátaljai magyar tanulók teljesítményét (Csernicskó 2015, 13–26. o.; Orosz–Pallay 2020). Ám az anyanyelv (a magyar nyelv) iskolai oktatásának hatékonyságáról e téren ezek az adatok nem használhatók, mivel magyar nyelvből és irodalomból az ukrán állam nem engedélyezi központi érettségi vizsgák szervezését.

Az OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development/ Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet) és az IEA (International Association for the Evaluation of Education Achievement – Tanulói Teljesítmények Vizsgálatának Nemzetközi Társasága) által végzett nemzetközi szövegértési nemzetközi felmérések, mint például a 2000 óta háromévente lebonyolított PISA-vizsgálat (amely a szövegértés mellett a matematikai, valamint természettudományos kompetenciák mérésére fókuszál), alkalmas egyrészt a szövegértési kompetenciák felmérésére, másrészt az eredmények összevethetők a más országokban, iskolákban mért adatokkal. Ukrajna azonban 2018-ig nem vett részt a PISA-vizsgálatokban, 2018-ban pedig a kisebbségi nyelveken tanulókat kizárták az országos mintából (Mazorcsuk szerk. 2019: 14). Így a PISA révén nem szerezhettünk ismereteket a kárpátaljai magyar fiatalok szövegértési kompetenciáiról.

Néhány olyan elemzés azonban született, amelyből tájékozódhatunk a kárpátaljai tanulók képességeiről, készségeiről. Papp Z. Attila beszámol arról a kutatásról, amit 2013-ban végeztek 4 határon túli régió (Felvidék, Erdély, Kárpátalja, Vajdaság) magyar tanulóinak körében. „A kutatás célja az volt, hogy képet kapjunk a külhoni magyarok iskolai teljesítményéről, és ezt legalább két összehasonlító dimenzióban igyekeztünk árnyalni. Egyrészt a kiválasztott településeken a magyar és a nem magyar (többségi nyelvű) osztályokban is töltöttünk ki tesztek, másrészt pedig a tanulói háttér kérdőív során a gyerekek nyelvhasználatára is rákérdeztünk. Az első szempont tehát lehetővé teszi a magyar és – hasonló település adottságon működő - többségi nyelvű képzésben résztvevő diákok képességeinek összevetését, a második pedig elviekben lehetővé teszi azt is, hogy az államnyelven tanuló, de otthonukban magyarul beszélő gyerekek iskolai teljesítményéről benyomásokat szerezzünk” (Papp Z., 2014, 93. o.). Következtései között szerepel, hogy az anyanyelven tanuló magyar gyerekek összességében jobban teljesítenek, mint azok, akik a többségi nyelvű képzésbe kerültek. Ugyanezen következtetésre jutott Ferenc Viktória is, aki egy kárpátaljai 13-15 éves tanulók körében végzett kompetenciamérés eredményeiről számol be 2014-es tanulmányában (Ferenc 2014: 188–221).

Kovács Alexandra Kitti magiszteri dolgozatában ungvári magyar egyetemisták szövegértési kompetenciáit vizsgálta, eredményeiről több tanulmányban is beszámolt (Kovács, 2019a, 19–23. o., 2019b, 191–218. o., 2019c). Dolgozatában megállapítja „hogy az adatközlő hallgatók szövegértése a középeztől gyengébbnek minősült, ami nem hagyható figyelmen kívül, tekintve, hogy a kitöltők jelentős hányada pedagógusképzésben vesz részt. A kapott eredmények figyelmeztető jelként szolgálhatnak, hiszen a szövegértelmezési képességek hiánya vagy nem megfelelő megléte hátrányt jelenthet mind az iskolapadban ülők, mind pedig az iskolából kikerültek számára” (Kovács, 2019c, 65. o.) Beregszászi Anikó és Csernicskó István az ungvári egyetemisták mellett a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola diákjainak eredményeit is elemezte (Beregszászi–Csernicskó, 2021, 53–66. o.). Az adatok alapján megállapították, hogy „magyarországi 10. évfolyamos középiskolásoknak készült szövegértést vizsgáló feladatlap kitöltésekor a kárpátaljai főiskolások és egyetemisták nem szerepeltek jól: a feladatok és a megszerezhető pontszám kicsivel több mint felét sikerült csak megszereznie az átlagnak, s több mint 50 hallgató jóval az átlag alatt teljesített” (63. o.).

3. A felmérés általános bemutatása

A 2022/2023-as tanévben a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola a korábban már lebonyolított matematika kompetenciamérés mellett a szövegértés mérését is célul tűzte ki. A felmérés során az első évfolyamos hallgatók teljes mintájának vizsgálata volt a cél, viszont a folyamatos légiriadók, a felső légúti járványok idején sajnos ez a terv nem sikerült. Azért ez a korosztály lett kiválasztva, mert a közoktatásból kikerülve, ahogy korábban vázoltuk, a kimenő vizsga magyar nyelvből éppen a szövegértés képességét méri. Így a kapott eredmények az iskolai anyanyelvoktatás eredményességéről is hiteles képet nyújtanak, ugyanakkor olyan empirikus adatokkal is szolgálnak, amik felvázolják a magyar nyelvterületen komoly megoldandó problémát jelentő gyenge szövegértési kompetencia részletes összetevőit, esetleges okait.

A mérés során az is cél volt, hogy a kapott eredmények beilleszthetők legyenek a korábbi vizsgálatok soraiba, s az adatok összevethetők legyenek azok eredményeivel (Beregszászi–Csernicskó, 2021, 53–66; Kovács, 2019a, 19–23, 2019b, 191–218, 2019c). Mivel azonban intézményünkben különböző anyanyelvű hallgatók tanulnak, olyan feladatokat kerestünk, melyek magyar és ukrán nyelven is hozzáférhetők. Így esett a választás a PISA 2000 tesztjeire. E nagyszabású felmérés 15 éves tanulók készségeit vizsgálja, viszont alkalmasnak bizonyulhat a kárpátaljai 16-17 éves első évfolyamos hallgatók szövegértési kompetenciáinak mérésére is.

A PISA meghatározása szerint „A szövegértés a szövegek megértése, felhasználása, értékelése és az ezekre való reflektálás, illetve a velük való elkötelezett foglalkozás képessége annak érdekében, hogy az egyén elérje céljait, fejlessze tudását és képességeit, és hatékonyan részt vegyen a mindennapi életben/társadalomban” (PISA 2018) Ennek megfelelően ezek a tesztek többfajta szövegtípust és ezekhez kapcsolódó többfajta feladatot tartalmaznak.

A digitalizált feladatok elvégzése előtt egy háttérkérdőívvel a hallgató azon adataira, szociológiai jellemzőire kérdeztünk rá, amik a nemzetközi szakirodalom, illetve hipotéziseink szerint összefüggést mutathatnak a válaszok alakulásával.

Mivel az általunk lebonyolított mérésre 90 perc állt rendelkezésünkre, 4 szöveg került a tesztbe.

Ezek különböző szövegek forrásuk (2 egy forrásból származik, 2 több forrásból származik), formátumuk (folyamatos szöveg 2, nem folyamatos szöveg 1, kevert szöveg 1), típusuk (elbeszélés 2, ismertetés 2) szerint. A hozzájuk kapcsolódó 17 kérdés között információ-visszakeresést, értelmezést és értékelést igénylő is volt.

A felmérésben összesen 171 hallgató vett részt. 130 magyarul (85 nő, 45 férfi), 41 ukránul kérte a tesztet.

A tesztet magyarul kitöltő 130 válaszadó átlagosan elért pontszáma 11,23 pont a 17-ből (66,05%), a 41 ukránul dolgozó hallgatóé 12,27 pont. Ez az arány magasabb a korábban a kárpátaljai mintán végzett hasonló felmérésekhez viszonyítva, illetve a PISA felmérések magyarországi eredményeihez képest. Maximum pontot 6 ember ért el: 3 angol szakos (2 magyar iskolát, 1 ukrán iskolát végzett hallgató), 1 matematikus (magyar iskola), 1 pénzügy, bank és biztosítás szakos (magyar iskola), 1 történelem szakos (magyar iskola). A nemek aránya kiegyenlített.

4. Az eredmények különböző szempontok szerint megoszlása

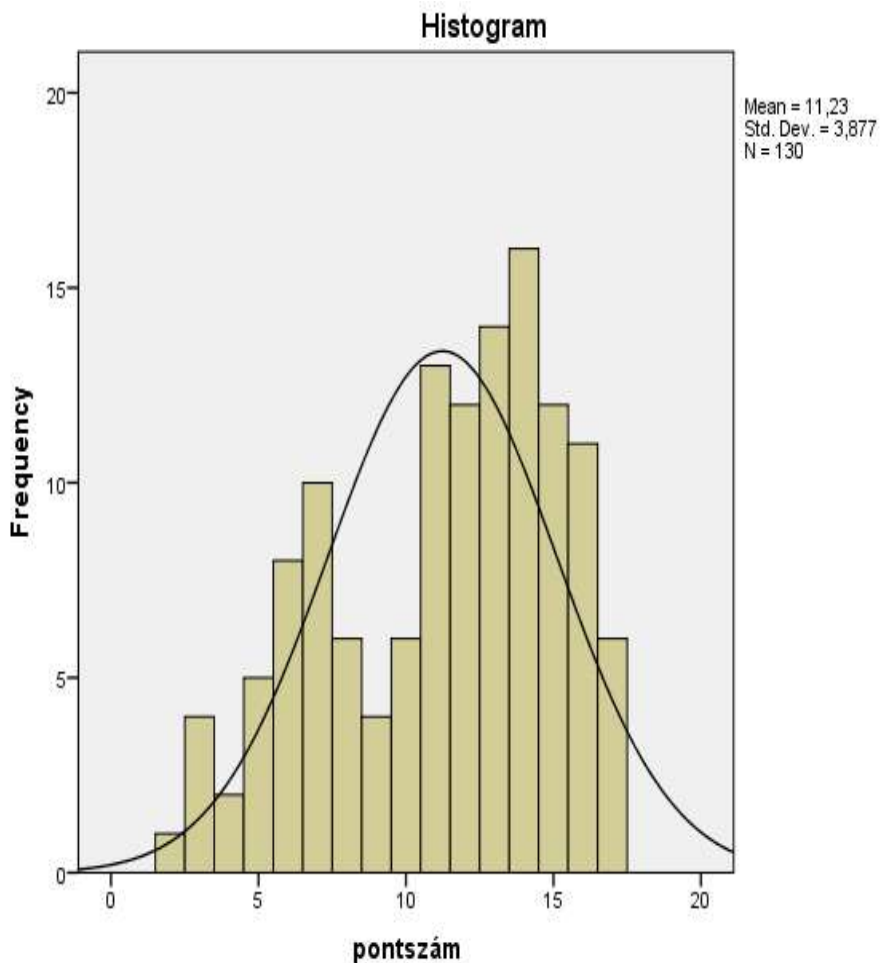
A válaszok alakulása nem mutat statisztikailag lényeges összefüggést a szülők iskolai végzettségével, de meglepő módon sem az általános, sem a középiskola tannyelvével.

- Általános iskola nyelve – magyar 104, ukrán 26.
- Középiskola nyelve – magyar 115, ukrán 15.

A 130, magyar nyelvű kérdőívet kitöltő személy általános és középiskolai tannyelve együtt a következő megoszlást mutatja: tisztán magyar 102, tisztán ukrán 12, vegyesen – mindkét nyelven tanult általános vagy középiskolai tanulmányai alatt 15 hallgató. Az ukrán nyelvű űrlapot választók közül a 41 hallgató közül 3-an tisztán magyar, 34-en tisztán ukrán és 4-en vegyes (ukrán és magyar) tannyelvű iskolába jártak.

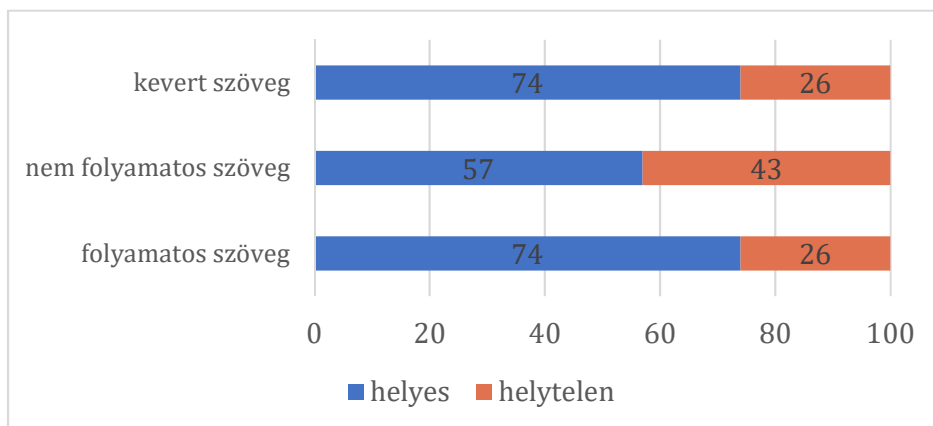
A pontértékek a magyar szövegértési feladatoknál átlagosan 11,2 volt, viszont ha a leggyakrabban előforduló pontértéket keressük, akkor a 14-est láthatjuk, illetve a matematikai átlagtól átlagosan 3,8 pontértékben térnek el az adatokat. Ez azt mutatja, hogy a maximum 17 pont mellett a matematikai átlag 11,2 volt, de a legtöbben a 14 pontot szerezték, és bár a válaszadók között voltak olyanok, akik alacsony pontot szerezték az értéleseknel, mégis többen voltak olyanok, akik a majdnem maximum értéket kapták.

1. ábra. A magyar szövegek értékelés pontszámainak megoszlása, hisztogramja

2. ábra. A magyar nyelvű válaszok alakulása a szöveg formátuma szerint

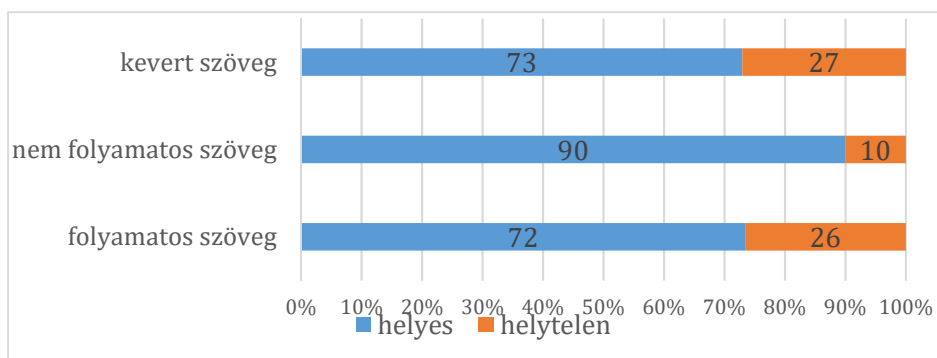
(N=130, %-ban)

Bár az ukrán nyelvű tesztet kitöltő hallgatók alacsony száma miatt valós számokkal kellene szemléltetnünk az eredmények alakulását, az összehasonlíthatóság végett, ezek esetében is százalékos megoszlásban tüntetjük fel az ábrákon ezeket.

3. ábra. Az ukrán nyelvű válaszok alakulása a szöveg formátuma szerint

(N=41 %-ban)

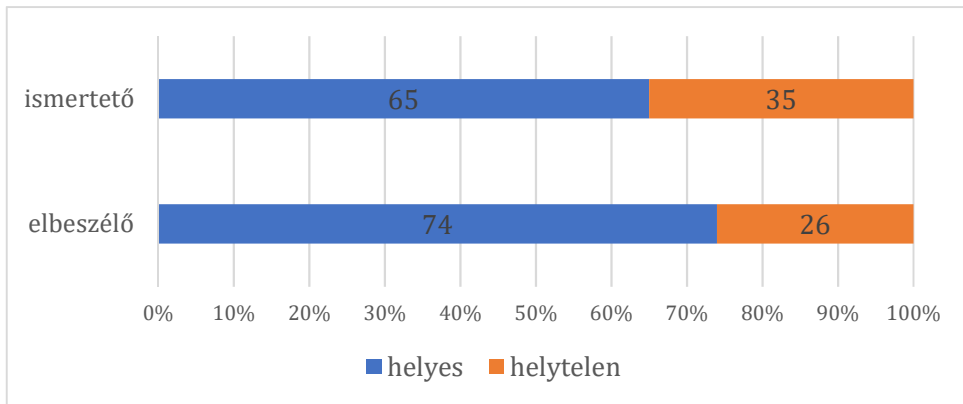
Látható, hogy a két csoport válaszainak alakulása között mutatkozik különbség: míg a magyar nyelvű csoport esetében legtöbb helytelen válasz a nem folyamatos szövegre vonatkozó kérdésekre érkezett, az ukrán nyelvű csoportnak a diagramok értelmezése nem okozott gondot.

Ugyanez elmondható a következő szövegtípus esetében is: a diagramot és a tudományos esszét nagyobb arányban értelmezték megfelelően az ukrán tesztet választó hallgatók.

Mindkét csoport esetében elmondható, hogy az elbeszélő szöveg kevésbé okozott problémát a résztvevőknek, mint az ismertető. Viszont meg kell jegyeznünk, hogy az ismertető szöveg egyike két diagramból állt, amelyhez több esetben értékelést igénylő, nyitott kérdések tartoztak, amik általában nagyobb nehézséget okoznak a tanulóknak más felmérések adatai szerint.

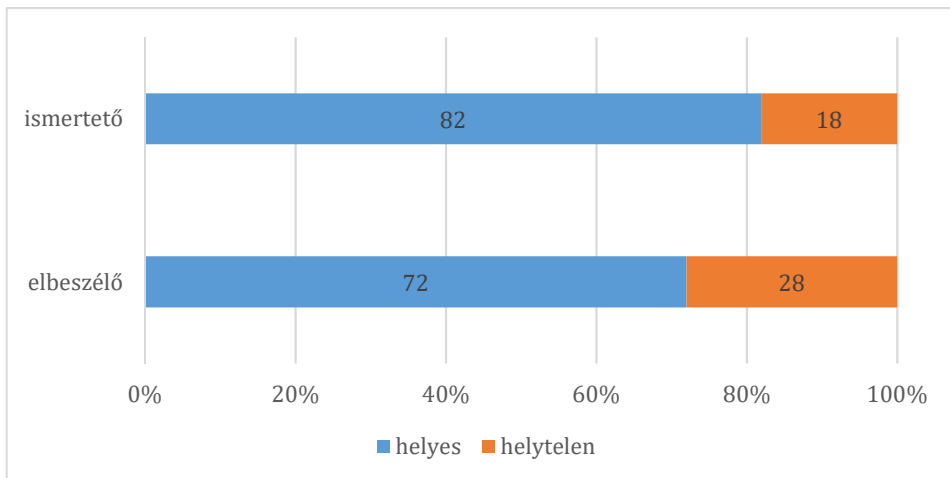
4. ábra. A magyar nyelvű válaszok alakulása a szöveg típusa szerint

(N=130, %-ban)

5. ábra. Az ukrán nyelvű válaszok alakulása a szöveg típusa szerint

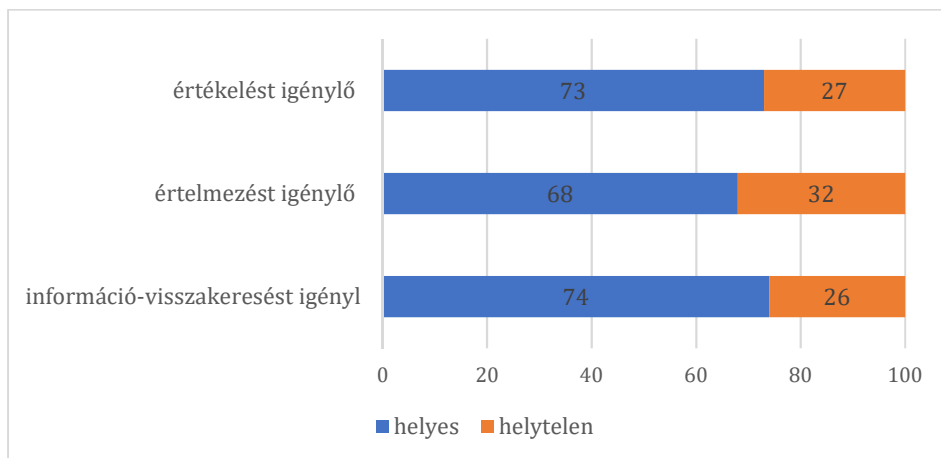
(N=41, %-ban)

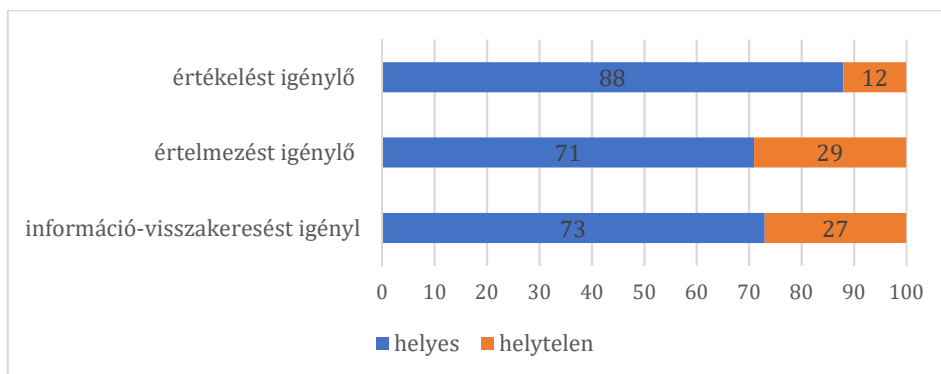
Ezt a feltételezünket alátámasztja, ha művelettípusok szerint is megvizsgáljuk a válaszok alakulását. Leginkább az információ-visszakeresést igénylő feladatokat oldották meg megfelelően mindkét csoport résztvevői.

6. ábra. A magyar nyelvű válaszok megoszlása művelettípusok szerint

(N=130, %-ban)

7. ábra. Az ukrán nyelvű válaszok megoszlása művelettípusok szerint

(N=42, %-ban)

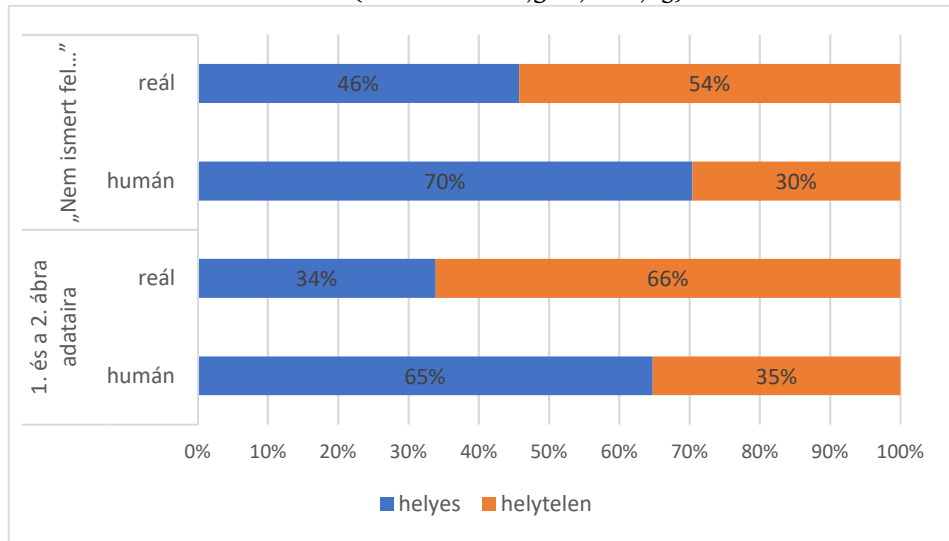

A statisztikai adatok alapján, több szempontot figyelembe véve, valamint a nyitott kérdéseket áttekintve néhány következtetést megfogalmazhatunk.

A legnagyobb problémát a Csád-tó című szöveg értelmezése okozta a magyar tesztet választó csoportnak. Ez a produktum 2 ábrából tevődik össze, illetve a hozzájuk tartozó rövid leírásból. Az információ-visszakeresés esetében is csupán 64%-os volt a megfelelő válaszok aránya egy zárt, öt válaszlehetőséget megadó kérdés kapcsán. Amikor azonban a látottak, olvasottak alapján ki kellett következtetniük, hogy megközelítőleg milyen dátummal kezdődhet az egyik grafikon, csupán 38,5%-uk adott elfogadható választ.

8. ábra. A két legnehezebbnek vélt, értelmezést és értékelést igénylő feladat tudományágak szerinti megoszlása
(Cramer's $V=0,308$; és $0,25$)

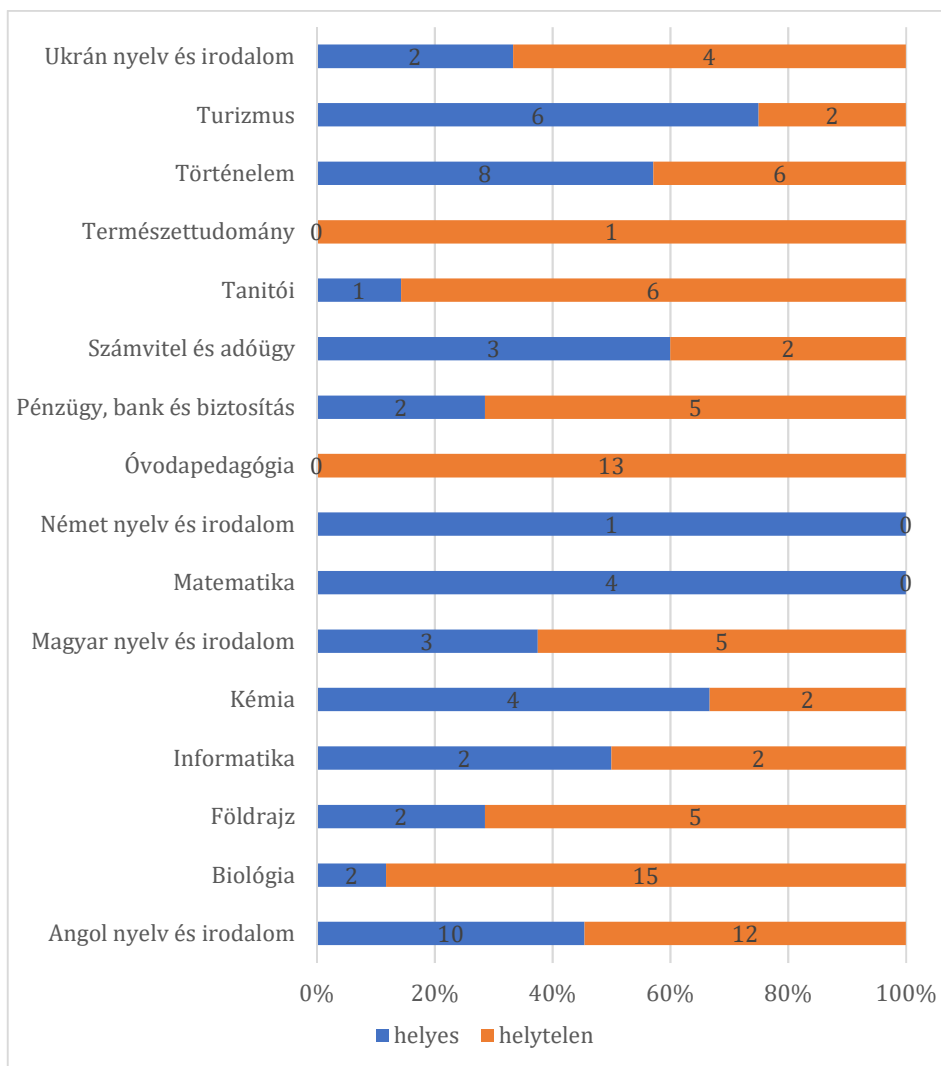

Alacsony arányban kaptunk helyes válaszokat a legterjedelmesebb szövegre vonatkozóan is. Bár összefüggő, elbeszélő szöveg volt, viszont egy színdarab részletét kellett elolvasniuk a hallgatóknak. S több esetben utalnak arra a válaszok, hogy hiányzott a motiváltság, s valószínűleg el sem olvasta teljesen a szöveget az adott diák.

A Csád-tóhoz és a színdarab szövegéhez kapcsolódó bonyolultabb feladat eredményeiben tudományágak szerint szignifikáns összefüggést találtunk – egy független változó se mutatott ilyen erős összefüggést, mint a humán és reált tudományágak alapján összehasonlított adatok. A legtöbb esetben, meglepő módon a reál szakosoknak gyűlt meg a baja az összetett szövegértelmezési feladatokkal.

Szakok szerint nagyon nehéz bármilyen következtetést is megfogalmazni, hiszen mutatkoznak különbségek: csoportlétszámok, a nemek, a részvétel nem kiegyenlített. A legtöbb kérdésre 100%-ban helyes válasz érkezett a matematika szakosoktól (4 hallgató). Az összes kérdés kapcsán nem szemléltetjük ezeket a különbségeket, csupán a már bemutatott, legnagyobb problémát okozó, értelmezést igénylőre vonatkozó adatokat mutatjuk be. A 9. ábrán látható, hogy leggyengébben az óvodapedagógusok teljesítettek: erre a kérdésre egyikük sem (13 hallgató) adott jó választ, illetve a tanítói és biológia szakon is igen magas arányban érkeztek helytelen válaszok. A feladat szakonként összehasonlítva is szignifikáns összefüggést is mutat.

9. ábra. Az értékelés képességet mérő feladat eredményei szakonként (Cramer's V= 0,515)

5. Összefoglalás és konklúzió

Összességében az intézményben végzett szövegértés mérése hasznosnak, hasznosíthatónak nevezhető. Leginkább próbának tekinthető: az első ilyen felmérés után számtalan tapasztalatot gyűjtöttünk, amiket a következő években a tudományosság, a hatékony tanulási módszerek, s az iskolai anyanyelvoktatás

fejlesztése szempontjából is eredményesen felhasználhatunk majd. Mert a bemutatott adatokból kiderült, hogy nehézségek vannak, s mindenképpen szükségesek ezek a mérések a felsőoktatás szintjén is. Hiszen a kárpátaljai magyar iskolások szövegértési kompetenciájának fejlesztése elsősorban a pedagógusok feladata, s nem csak az alsós tanító, illetve a magyar szakos kollégáké.

A többszempontú vizsgálatok alapján, elmondható, hogy a hallgatók eredményei igazodnak a nemzetközi átlaghoz. Viszont azok a közoktatásban mért eredmények. A korábbi, Kárpátalján végzett felsőoktatásban mért eredményekhez viszonyítva viszont jobban teljesítettek.

A következő évekre tervezett mérések hitelessége, hasznosíthatósága végett néhány tapasztalatot, célt az idei próba alapján megfogalmazunk:

1. A háttérkérdőív esetében statisztikailag elemezhetőbb válaszlehetőségeket, felajánlott kategóriákat érdemesebb létrehozni a nyitott kérdések helyett.

2. Mindenképpen szerepelnie kell a hallgató életkorára, valamint legmagasabb iskolai végzettségére vonatkozó kérdésnek, hiszen a megváltozott társadalmi körülmények miatt nagyobb arányban fordul elő, hogy akár középkorú, több diplomás első évfolyamos hallgatóink vannak. S ez a körülmény befolyással lehet a vizsgált kompetenciára.

3. A következő mérésre frissített, modernebb szövegekkel, kérdésekkel érdemesebb dolgoznunk, igazodva a frissebb kompetenciamérések gyakorlatához. Ezzel pedig talán javíthatunk az egyik legfontosabb tényezőn: a hallgatók motiváltságán. Hiszen ahogy említettük, a nyitott kérdések személyes javítása során azt tapasztaltuk, hogy sok esetben nem a készség, hanem a szándék hiánya eredményezte a hibás választ. A motiváltságon tehát valahogy javítanunk kell.

Mi is a 2017-es Magyar Tudományos Akadémián megrendezett PISA-konferencia tanulságait tudjuk idézni, mi szerint a mérések akkor hasznosak, ha azt konkrét céllal, cselekvési tervekhez igazítva végzik. A cél pedig nem a statisztikák javítása, hanem hogy elégedett, továbbtanulni képes, szakmájukban hatékony és sikeres embereket neveljünk/képezzünk, akik részt tudnak venni a tudásalapú gazdaságban és elkerülhetik a kiszolgáltatottságot (Szinger, 2017, 85. o.).

Irodalom

1. Mazorcsuk, Marija (Мазорчук Марія) szerk. 2019. *Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018*. Київ: Український центр оцінювання якості освіти.
2. Beregzászi Anikó, Márku Anita 2003. A kárpátaljai magyar középiskolások nyelvhasználatáról. In: Csernicskó István szerk. *A mi szavunk járása: Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba*. Ungvár: PoliPrint. 179–207.

3. Beregszászi Anikó, Csernicskó István 2021. Szövegértési kompetencia-mérés magyar nyelven tanuló kárpátaljai magyar egyetemisták és főiskolások körében In: Csernicskó István, Kozmács István szerk. *Kétnyelvűség – oktatás – nyelvmenedzselés: Írások, tanulmányok Vančo Ildikó születésnapjára*. Nyitra: Konstantin Filozófus Egyetem. 53–66.
4. Csernicskó István 2015. A kárpátaljai magyar nyelvű oktatás színvonaláról. In: Márku Anita – Hires-László Kornélia szerk. *Nyelvoktatás, kétnyelvűség, nyelvi tájkép. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból*. Ungvár: Autdor-Shark. 13–26.
5. Ferenc Viktória 2014. Ami a nemzetközi mérésekben nem látszik: tanulói kompetenciák Kárpátalján *Kisebbségkutatás* 2014/4: 188–221.
6. Kovács Alexandra Kitti 2019a. Szövegértési kompetenciavizsgálat az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézete I., IV. és V. évfolyamos hallgatóinak körében. Teljesítmény a szociális háttér tükrében. *Közoktatás* 2019/1. 19 – 23.
7. Kovács Alexandra Kitti 2019b. Szövegértési kompetenciavizsgálat az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézete I., IV. és V. évfolyamos hallgatóinak körében. In: Boda Attila szerk. *Ingenia Hungarica V. Tanulmányok az V. Kárpát-medencei Szakkollégiumi Konferencia előadásaiból*. Budapest: ELTE Eötvös József Collegium. 191–218.
8. Kovács Alexandra Kitti 2019c. *Szövegértési kompetenciavizsgálat az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézete hallgatóinak körében*. Magiszteri dolgozat. II. RFKMF.
9. Lakatos Katalin 2010. *Kárpátaljai magyar iskolások nyelvi tudata és attitűdje*. Doktori értekezés. Budapest: ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskola.
10. Molnár Anita 2009. Tannyelv és nemzeti identitás kapcsolata egy 2006-os felmérés tükrében. In: Karmacsi Zoltán és Márku Anita szerk. *Nyelv, identitás és anyanyelvi nevelés a XXI. században*. Ungvár: PoliPrint. 122–127.
11. Molnár Anita 2010. Nyelvi ideológiák és nyelvválasztás összefüggéseiről a kárpátaljai magyarok körében. In: Kozmács István, Vançoné Kremmer Ildikó szerk. *Közös jövőnk a nyelv II. Nyelvtudomány és pedagógia, Tudomány az oktatásért – oktatás a tudományért, Veda pre vzdelanie – vzdelanie pre vedu, Science for Education – Education for Science. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre Fakulta stredoeurópskych štúdií*. Nyitra: Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara. 53–63.
12. Orosz Ildikó – Pallyay Katalin 2020. *A kárpátaljai magyar oktatás helyzete a 2019-es külső független érettségi eredményeinek tükrében*. Beregszász–Ungvár: II. RFKMF – „RIK-U” Kft.
13. Papp Z. Attila 2014. Iskola és képesség: egy 2013-as pilot-kutatás tanulságai. *Kisebbségkutatás* 23/4: 93–125.
14. Séra Magdolna 2009. Képzelet és valóság találkozása a kárpátaljai magyar szülők tannyelv-választási döntéseiben. In: Karmacsi Zoltán és Márku Anita szerk. *Nyelv, identitás és anyanyelvi nevelés a XXI. században*. Ungvár: PoliPrint. 154–157.

15. Séra Magdolna 2010. Érvek és ellenérvek az iskolai tannyelv választásban (avagy az oktatáspolitikai változások hatása a kárpátaljai magyar közösségekre, irányított beszélgetések alapján). In: Fábri István – Kötél Emőke szerk. *Határhelyzetek 3. Önmeghatározási kísérletek: hagyományőrzéstől a nyelvi identitásig*. Budapest: Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium. 161–185.
16. Szinger Veronika 2017. PISA-konferencia a Magyar Tudományos Akadémián. *Anyanyelv-pedagógia*. X. évf. 2. sz. 79–86.
17. PISA 2018. Összefoglaló jelentés. Oktatási Hivatal. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/nemzetkozi_meresek/pisa/PISA2018_v6.pdf

References

1. Mazorcsuk, Marija (Мазорчук Марія) szerk. 2019. *Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти [National report on the results of an international study of the quality of education]. PISA-2018*. Київ: Український центр оцінювання якості освіти. (In Ukrainian).
2. Beregszászi Anikó, Márku Anita 2003. A kárpátaljai magyar középiskolások nyelvhasználatáról [On language use by Hungarian secondary school students in Transcarpathia]. In: Csernicskó István szerk. *A mi szavunk járása: Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba*. Ungvár: PoliPrint. 179–207. (In Hungarian).
3. Beregszászi Anikó, Csernicskó István 2021. Szövegértési kompetencia-mérés magyar nyelven tanuló kárpátaljai magyar egyetemisták és főiskolások körében [Measurement of reading comprehension competence among Transcarpathian Hungarian university and college students studying in Hungarian]. In: Csernicskó István, Kozmács István szerk. *Kétnyelvűség – oktatás – nyelvmenedzselés: Írások, tanulmányok Vančo Ildikó születésnapjára*. Nyitra: Konstantin Filozófus Egyetem. 53–66. (In Hungarian).
4. Csernicskó István 2015. A kárpátaljai magyar nyelvű oktatás színvonaláról [On the quality of Hungarian language education in Transcarpathia]. In: Márku Anita – Hires-László Kornélia szerk. *Nyelvoktatás, kétnyelvűség, nyelvi tájkép. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból*. Ungvár: Autdor-Shark. 13–26. (In Hungarian).
5. Ferenc Viktória 2014. Ami a nemzetközi mérésekben nem látszik: tanulói kompetenciák Kárpátalján [What is not visible in international measurements: student competences in Transcarpathia]. *Kisebbségkutatás* 2014/4: 188–221. (In Hungarian).
6. Kovács Alexandra Kitti 2019a. Szövegértési kompetenciavizsgálat az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézete I., IV. és V. évfolyamos hallgatóinak körében. Teljesítmény a szociális háttér tükrében [Comprehension competency test among the students of the Ukrainian-Hungarian Institute of Education and Science of the Uzhhorod National University of Uzhhorod, 1st, 4th and 5th years. Performance in the light of social background]. *Közoktatás* 2019/1. 19 – 23. (In Hungarian).

7. Kovács Alexandra Kitti 2019b. Szövegértési kompetenciavizsgálat az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézete I., IV. és V. évfolyamos hallgatóinak körében [Comprehension competency test among the students of the Ukrainian-Hungarian Institute of Education and Science of the Uzhhorod National University of Uzhhorod, 1st, 4th and 5th years]. In: Boda Attila szerk. *Ingenia Hungarica V.* Tanulmányok az V. Kárpát-medencei Szakkollégiumi Konferencia előadásából [Studies from the presentations of the 5th Carpathian Basin College Conference]. Budapest: ELTE Eötvös József Collegium. 191–218. (In Hungarian).
8. Kovács Alexandra Kitti 2019c. *Szövegértési kompetenciavizsgálat az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézete hallgatóinak körében* [Reading Comprehension Competency Test among students of the Ukrainian-Hungarian Institute of Education and Science of the National University of Uzhhorod]. Magiszteri dolgozat. II. RFKMF. (In Hungarian).
9. Lakatos Katalin 2010. *Kárpátaljai magyar iskolások nyelvi tudata és attitűdje*. Doktori értekezés [Language awareness and attitudes of Hungarian schoolchildren in Transcarpathia. Doctoral thesis]. Budapest: ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskola. (In Hungarian).
10. Molnár Anita 2009. Tannyelv és nemzeti identitás kapcsolata egy 2006-os felmérés tükrében [The relationship between language and national identity in a 2006 survey]. In: Karmacs Zoltán és Márku Anita szerk. *Nyelv, identitás és anyanyelvi nevelés a XXI. században [Language, identity and mother tongue education in the 21st century]*. Ungvár: PoliPrint. 122–127. (In Hungarian).
11. Molnár Anita 2010. Nyelvi ideológiák és nyelvválasztás összefüggéseiről a kárpátaljai magyarok körében [On the relationship between language ideologies and language choice among Transcarpathian Hungarians]. In: Kozmács István, Vančonek Kremmer Ildikó szerk. *Közös jövőnk a nyelv II. Nyelvtudomány és pedagógia, Tudomány az oktatásért – oktatás a tudományért, Veda pre vzdelanie – vzdelanie pre vedu, Science for Education – Education for Science. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre Fakulta stredoeurópskych štúdií*. Nyitra: Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara. 53–63. (In Hungarian).
12. Orosz Ildikó – Pally Katalin 2020. *A kárpátaljai magyar oktatás helyzete a 2019-es külső független érettségi eredményeinek tükrében [The situation of Hungarian education in Transcarpathia in the light of the results of the 2019 external independent school-leaving examination]*. Beregszász–Ungvár: II. RFKMF – „RIK-U” Kft. (In Hungarian).
13. Papp Z. Attila 2014. Iskola és képesség: egy 2013-as pilot-kutatás tanulságai [School and ability: lessons from a pilot study in 2013]. *Kisebbségkutatás* 23/4: 93–125. (In Hungarian).
14. Séra Magdolna 2009. Képzelet és valóság találkozása a kárpátaljai magyar szülők tannyelv-választási döntéseiben [Imagination meets reality in the language choice decisions of Transcarpathian Hungarian parents]. In: Karmacs Zoltán és Márku Anita szerk. *Nyelv, identitás és anyanyelvi nevelés a XXI. században [Language, identity and mother tongue education in the 21st century]*. Ungvár: PoliPrint. 154–157. (In Hungarian).

15. Séra Magdolna 2010. Érvek és ellenérvek az iskolai tannyelvválasztásban (avagy az oktatáspolitikai változások hatása a kárpátaljai magyar közösségre, irányított beszélgetések alapján) [Pros and cons in school language choice (or the impact of educational policy changes on the Hungarian community in Transcarpathia, based on guided interviews)]. In: Fábri István – Kötél Emőke szerk. *Határhelyzetek 3. Önmeghatározási kísérletek: hagyományőrzéstől a nyelvi identitásig* [Constraints 3. Attempts at self-definition: from tradition to linguistic identity]. Budapest: Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium. 161–185. (In Hungarian).
16. Szinger Veronika 2017. PISA-konferencia a Magyar Tudományos Akadémián [PISA conference at the Hungarian Academy of Sciences]. *Anyanyelv-pedagógia*. X. évf. 2. sz. 79–86. (In Hungarian).
17. PISA 2018. Összefoglaló jelentés [Summary report]. Oktatási Hivatal. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/nemzetkozi_meresek/pisa/PISA2018_v6.pdf

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola első évfolyamos hallgatóinak körében végzett szövegértési kompetenciavizsgálat eredményeiből

Beregszászi Anikó, PhD, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék, habilitált doctor, professor. beregszaszi.aniko@kmf.org.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6860-7579>

Dudics Lakatos Katalin, PhD, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék, docens. dudics.katalin@kmf.org.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1354-4421>

Hires-László Kornélia, PhD, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Történelem és Társadalomtudományi Tanszék, docens, Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont, intézetvezető. hires.laszlo.kornelia@kmf.org.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2017-3999>

Pősze Andrea, PhD, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék, tanszéki docens. pevse.andrea@kmf.org.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0564-2307>.

A 2022 – 2023-as tanévben a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola a korábban már lebonyolított matematika kompetenciamérés mellett a szövegértés mérését is célul tűzte ki. A felmérés során az első évfolyamos hallgatók teljes mintájának vizsgálata volt a cél, viszont a folyamatos légiriadók, a felső légúti járványok idején sajnos ez a terv nem sikerült. Azért ez a korosztály lett kiválasztva, mert a közoktatásból kikerülve, ahogy korábban vázoltuk, a kimenő vizsga magyar nyelvből éppen a szövegértés képességét méri. Így a kapott eredmények az iskolai anyanyelvoktatás eredményességéről is hiteles képet nyújtanak, ugyanakkor olyan empirikus adatokkal is szolgálnak, amik felvázolják a magyar nyelvterületen komoly megoldandó problémát jelentő gyenge szövegértési kompetencia részletes összetevőit, esetleges okait. Összességében az intézményben végzett szövegértés

mérése hasznosnak, hasznosíthatónak nevezhető. Leginkább próbának tekinthető: az első ilyen felmérés után számtalan tapasztalatot gyűjtöttünk, amiket a következő években a tudományosság, a hatékony tanulási módszerek, s az iskolai anyanyelvoktatás fejlesztése szempontjából is eredményesen felhasználhatunk majd. Mert a bemutatott adatokból kiderült, hogy nehézségek vannak, s mindenképpen szükségesek ezek a mérések a felsőoktatás szintjén is. Hiszen a kárpátaljai magyar iskolások szövegértési kompetenciájának fejlesztése elsősorban a pedagógusok feladata, s nem csak az alsós tanító, illetve a magyar szakos kollégáké.

Kulcsszavak: *szövegértés, főiskolások, mérés, kompetencia, Kárpátalja*

З результатів вимірювання компетентності розуміння письмового тексту, проведеного серед студентів I курсу Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

Берегсасі Аніко, доктор наук з галузі мовознавства, доцент, завідувач кафедри філології Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, beregszaszi.aniko@kmf.org.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6860-7579>

Дудич Катерина, доктор філософії з галузі мовознавства, доцент кафедри філології Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, dudics.katalin@kmf.org.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1354-4421>

Гіреш-Ласлов Корнелія, доктор філософії з галузі соціології, доцент кафедри історії та суспільних дисциплін, директор Науково-дослідного центру імені Антонія Годинки Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, hires.laszlo.kornelia@kmf.org.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2017-3999>

Певсе Андрея, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, pevse.andrea@kmf.org.ua ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0564-2307>

У 2022-2023-му навчальному році заклад вищої освіти «Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II», окрім раніше проведеного вимірювання математичних компетентностей, також поставив за мету виміряти компетентності з розуміння письмового тексту. До опитування планувалося залучити всіх першокурсників, але, на жаль, через постійні повітряні тривоги та епідемії грипу, ковіду і ГРЗ здійснити це не вдалося. Студентів першого року навчання було обрано тому, що, як ми вже зазначали раніше, ДПА з угорської мови для випускників шкіл було скасоване, а саме цей іспит оцінює здатність розуміти тексти угорською мовою. Крім цього, отримані результати дають автентичне уявлення про ефективність навчання рідної мови в школі і водночас забезпечують емпіричні дані, аналіз яких дозволить з'ясувати окремі елементи слабкої компетентності розуміння письмового, що є серйозною проблемою, та можливі причини цього явища. Загалом вимірювання рівня розуміння письмового тексту, проведене в закладі, можна

назвати корисним і доцільним. Його можна розглядати як тест: після першого вимірювання ми зібрали багатий досвід, який зможемо ефективно використовувати в наступні роки з точки зору академічності, ефективних методів навчання та розвитку викладання рідної мови в школах. Оскільки отримані дані показали, що є труднощі, подібні вимірювання, безумовно, необхідні і на рівні вищої освіти. Адже розвиток компетентності розуміння письмового тексту в закарпатських угорськомовних школярів – це завдання усіх педагогів, а не лише вчителів молодших класів та угорської мови.

Ключові слова: розуміння письмового тексту, студенти, вимірювання, компетентність, Закарпаття

On the results of the reading comprehension competency assessment among first-year students of the Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

Beregszászi, Anikó, PhD, Habilitated doctor, Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Full Professor of the Department of Philology, [beregshzaszi.aniko@kmf.org.ua](mailto:beregszaszi.aniko@kmf.org.ua), ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6860-7579>

Dudics Lakatos, Katalin, PhD, Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of Philology, Associate Professor, dudics.katalin@kmf.org.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1354-4421>

Hires-László, Kornélia, PhD, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of History and Social Sciences, Antal Hodinka Linguistics Research Centre, hires.laszlo.kornelia@kmf.org.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2017-3999>

Pevse, Andriya, PhD, Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of Philology, pevse.andrea@kmf.org.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0564-2307>

In the 2022–2023 academic year, in addition to the previously conducted mathematics competency assessment the Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education also measured reading comprehension. The aim of the survey was to examine all the first-year students. However, due to the continuous air raids and upper respiratory epidemics, the initial plan to involve all the first year students could not be successfully completed. This age group was selected because after finishing school the maturity exam in Hungarian language measures the ability to comprehend a text. Thus, the results obtained provide a credible picture of the effectiveness of mother tongue teaching in schools, while also providing empirical data that outline the detailed components and possible causes of poor reading comprehension competence, which is a serious problem to be solved. Overall, the assessment of reading comprehension at the institution can be described as useful. Most of all, it can be seen as a pilot test the data of

which can be used effectively in the coming years for the development of effective teaching methods and mother tongue teaching in schools, in particular. The obtained results revealed certain difficulties in reading comprehension and highlighted the necessity of these measurements at the level of higher education. After all, improving the reading comprehension skills of Hungarian schoolchildren in Transcarpathia is primarily the task of teachers, and not only of primary school teachers and Hungarian language teachers.

Keywords: *reading comprehension, college students, measurement, competence, Transcarpathia*

© Beregszászi Anikó, Dudics Lakatos Katalin,
Hires-László Kornélia, Pősze Andrea 2023